

**بیان آیت الله تربتی کربلائی دام ظلّه درباره
سنّ امّ المؤمنین حضرت خدیجه بنت خویلد علیها السلام
هنگام ازدواج با رسول الله صلی الله علیه و آله**

آیا آن حضرت دوشیزه بوده است و در چه سنّی ازدواج فرمود؟

اعتقاد صحیح شیعه بر آن است که امّ المؤمنین حضرت خدیجه بنت خویلد علیها السلام باکره بوده و در سنّ بیست و پنج سالگی با رسول الله صلی الله علیه و آله ازدواج کرده است و نه آن که دشمنان اهل بیت اطهار با جعل روایاتی در صدد القاء این هستند که ایشان باکره نبوده است و قبل از ازدواج با رسول الله صلی الله علیه و آله ازدواج کرده و دارای فرزندی بوده است، و این که سنّ ایشان حوالی چهل سالگی بوده است.

در این مختصر اهمّ اقوال فریقین را ذکر می کنیم:

۱- ابن حماد حنبلی از بزرگان عامّه می نویسد:

«بسیاری از تاریخ نگاران این دیدگاه را ترجیح داده اند که خدیجه سلام الله علیها هنگام ازدواج با پیامبر ﷺ دوشیزه ای بیست و هشت ساله بوده است»^۱.

۲- بلاذری مؤرّخ و محدّث مشهور عامّه نیز نوشته است:

«و نیز آمده است پیامبر هنگام پیوند با خدیجه علیها السلام جوانی بیست و سه ساله بود و خدیجه نیز دوشیزه ای بیست و هشت ساله»^۲.

۳- سیّد جعفر مرتضی العاملی می نویسد:

عمر خدیجه هنگام ازدواج با رسول الله ﷺ محلّ اختلاف است بین بیست و پنج الی چهل و شش سال بدین صورت:

الف- ۲۵ سال و آن را تصحیح کرده است بیهقی (دلائل التّبوة و البدایة و النّهایة و سیره ابن کثیر و سیره حلبی).

ب- ۲۸ سال، و این قول را بسیاری ترجیح داده اند (شذرات الدّهب و بهجة المحافل و أنساب

الأشراف و تهذيب تاريخ دمشق و سير اعلام النبلاء و مختصر تاريخ دمشق و البحار و مستدرک
 حاکم و سيره مغلطای و المحبر و تهذيب الاسماء و تاريخ الخميس و سيرة حلبیة).
 ج- ۳۰ سال (سيره حلبیة و تاريخ الخميس و سيرة مغلطای و تهذيب تاريخ دمشق).
 د- ۳۵ سال (البداية و النهاية و سيره ابن كثير و سيرة حلبیة).
 هـ- ۴۰ سال (أنساب الأشراف).

کلام سيّد در اين جا به پايان می رسد.^۳

۴- قول صحيح تاريخ ازدواج اين بانوی يگانه با پيامبر، روز دهم ربيع الأول، سه سال قبل از
 بعثت است.^۴

آن زمان سنّ حضرت بيست و پنج و يا بيست و هشت سال بوده است، به اضافه سه سال تا
 بعد از زمان بعثت پيامبر خدا ﷺ و پنج سال پس از بعثت که هنگامه ميلاد خجسته حضرت
 صدّيقه طاهره ﷺ است. آن زمان عمر حضرت خديجه ﷺ سی و سه يا سی و شش سال
 می شود.

۵- شيخ المحدثين كليني رحمه الله عنه می فرمايد:

«... و تزوّج خديجة و هو ابن بضع وعشرين سنة فولد له منها قبل مبعثه ﷺ القاسم و رقيّة
 و زينب و أمّ كلثوم و ولد له بعد المبعث الطيّب و الظاهر و فاطمة ﷺ ، و روي ايضاً أنّها لم
 يولد بعد المبعث إلا فاطمة ﷺ و إنّ الطيّب و الظاهر ولدا قبل مبعثه و ماتت
 خديجة ﷺ حين خرج رسول الله ﷺ من الشعب و كان ذلك قبل الهجره بسنة و مات
 أبوطالب بعد موت خديجة بسنة ...».

و پيامبر ﷺ در سنّ بيست و اندی با خديجه ازدواج نمود. برای آن حضرت از ايشان قبل از
 بعثتش، قاسم و رقيّه و زينب و أمّ كلثوم و پس از بعثت، طيّب و طاهر و فاطمه ﷺ به دنيا
 آمدند و روايت شده است پس از بعثت برای حضرت جز حضرت فاطمه ﷺ به دنيا نيامد و
 طيّب و طاهر قبل از بعثت به دنيا آمدند و حضرت خديجه ﷺ بعد از خارج شدن رسول
 خدا ﷺ از شعب ابی طالب ﷺ وفات فرمود و آن هنگام يك سال قبل از هجرت بوده است و

حضرت ابوطالب نیز یک سال پس از حضرت خدیجه علیها السلام وفات نموده اند ...^۵

۶- در تاریخ یعقوبی آمده است:

«و تزوج رسول الله ﷺ خدیجة بنت خویلد و له خمس و عشرون سنة، وقيل: تزوجها و له ثلاثون سنة، و ولدت له، قبل أن يبعث، القاسم و رقية و زينب و أم كلثوم، و بعد ما بعث عبد الله، وهو الطيب و الطاهر لأنه ولد في الإسلام، و فاطمة».

پیامبر اکرم ﷺ با خدیجه در سن بیست و پنج سالگی ازدواج فرمود و گفته شده است پیامبر آن زمان سی سال داشته‌اند و برای آن حضرت پیش از بعثتش فرزندی به نام‌های: قاسم و رقیه و زینب و ام کلثوم آورد و پس از بعثت فرزندی به نام عبدالله را، که همان طیب و طاهر است، به دنیا آورد، زیرا او در اسلام به دنیا آمد. و فاطمه علیها السلام را نیز پس از بعثت به دنیا آورد.^۶

۷- علامه مجلسی رحمته الله از ابن حماد آورده است:

«بلغني أنّ رسول الله ﷺ تزوج خدیجة وهو ابن خمس وعشرين سنة» .

به من رسیده است که پیامبر خدا ﷺ در سن بیست و پنج سالگی با خدیجه ازدواج فرمود.^۷

۸- محمد بن احمد بن حماد دولابی (ت ۳۱۰ هـ ق) در «الذرية الطاهرة النبوية» آورده است:

«و بلغني أنّ رسول الله ﷺ تزوج خدیجة على اثنتي عشرة اوقية ذهب و هو يومئذ ابن ثمان و عشرين سنة» .

به من رسیده است که پیامبر خدا ﷺ با خدیجه ازدواج فرمود ... زمانی که بیست و هشت ساله بود.^۸

۹- در سیره ابن کثیر آمده است:

«... و هكذا نقل البيهقي عن الحاكم: إنه كان عمر رسول الله ﷺ حين تزوج خدیجة خمساً و عشرين سنة، و كان عمرها إذ ذاك خمساً و ثلاثين و قيل: خمساً و عشرين سنة».

... و همچنین بیهقی از حاکم نقل کرده است که عمر پیامبر خدا ﷺ هنگام ازدواج با خدیجه، بیست و پنج و عمر حضرت خدیجه علیها السلام سی و پنج سال بود. و گفته شده است که عمر ایشان

بیست و پنج سال بوده است.^۹

۱۰- همچنین به نقل از زهری آورده است:

«... و عن ابن عباس كان عمرها ثمانية و عشرين سنة».

و از ابن عباس نقل شده است که عمر حضرت خدیجه هنگام ازدواج با پیامبر بیست و هشت سال بود.^{۱۰}

۱۱- علامه مجلسی- از مناقب ابن شهر آشوب از کتاب العروس و تاریخ طبری چنین نقل می‌کند:

«... و پیامبر خدا ﷺ در تجارتی برای خدیجه به شام رفتند در حالی که بیست و پنج سال داشتند».^{۱۱}

۱۲- و از «العدد القویة» از «التذکره» نقل می‌کند:

«آن حضرت (پیامبر ﷺ) ختنه شده و شادان به دنیا آمدند که جد ایشان در شگفت شد ... و به سوی شام جهت تجارتی برای خدیجه رفتند در حالی که بیست و پنج ساله بودند و پس از دو ماه و چند روز با خدیجه ازدواج فرمودند ...».^{۱۲}

۱۳- از مناقب ابن شهر آشوب مانند متن یاد شده آمده و اضافه بر آن می‌فرماید:

«قال الكليني: تزوج خديجة ﷺ ... و هو ابن بضع وعشرين سنة و لبث بها أربعاً وعشرين سنة وأشهرًا ...».

کلینی می‌فرماید: پیامبر ﷺ با خدیجه ﷺ در بیست و چند سالگی ازدواج و با آن حضرت بیست و چهار سال و چند ماه زندگی کردند...^{۱۳}

۱۴- و به نقل از قصص الأنبياء راوندی:

«پیامبر خدا با خدیجه در سنّ بیست و پنج سالگی ازدواج فرمود و خدیجه ﷺ پس از سه روز از رحلت حضرت ابوطالب ﷺ درگذشت».^{۱۴}

کلام صحیح این است که حضرت خدیجه ﷺ باکره بوده و بیست و پنج و یا بیست و هشت سال داشته و رسول الله ﷺ بیست و سه یا بیست و پنج ساله بوده است.

پی‌نوشت‌ها

- ۱- شذرات الذهب: ج ۱ ص ۱۴ رویدادهای سال یازدهم پس از هجرت.
- ۲- أنساب الأشراف: ج ۱ ص ۹۸.
- ۳- الصّحیح من سیره النّبی الأعظم: ج ۲ ص ۱۱۵.
- ۴- فروغ آسمان حجاز خدیجه: ص ۱۴۳.
- ۵- اصول کافی: کتاب الحجّة ابواب التاریخ (۱۶۷) باب مولد النّبی و وفاته.
- ۶- جلد ۲ صفحه ۲۰.
- ۷- بحار الأنوار: ج ۱۶ ص ۱۰.
- ۸- رك: عیون الأثر: ج ۱ ص ۶۹ ابن السید الناس (ت ۵۷۳۴.ق).
- ۹- جلد ۱ صفحه ۲۶۵.
- ۱۰- جلد ۴ صفحه ۵۸.
- ۱۱- بحار الأنوار: ج ۱۵ ص ۳۳۷ ح ۶.
- ۱۲- بحار الأنوار: ج ۱۵ ص ۳۷۰ ب ۴ ح ۱۹.
- ۱۳- بحار الأنوار: ج ۱۶ ص ۶ ب ۵ ح ۱۰.
- ۱۴- بحار الأنوار: ج ۱۶ ص ۳ ب ۵ ح ۷.